

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Acta Vitæ S. Ferdinandi, Regis Castellæ Et Legionis, Ejus
Nominis Tertii**

Papebrochius, Daniel

Antverpiæ, 1684

XV. Apparatus festivus Sacelli Regii, Atrii, & Sacrarii.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42333

codem fundate; dum hic legebatur ex Martiali Poëta hemistichium tale, Unum præ cunctis fama loquatur opus; inde ex cap. 48 Geneseos, Do tibi partem unam extra fratres tuos, quam tuli de manu Amorrhæi in gladio. Superne vero totum utrumque opus absoluebant emblematica expressiones elegantes duæ, sic ut in earum una ostentarent se gemina brachia, Christianum Mauricumque vexillum proiudentia, quorum hoc ex inimicis relatum carebat litteris tesserais S. P. Q. R. quas ex barbarorum mente legere oportuisset, SARACENORVM POPVLO QVIS RESISTET? translata autem in vexillum Christianum, dicere videntur, SANCTVS PIVS QVE REA; Ex adverso autem representantur gemina dextera, armata una, altera oculum in palma gerens, alata utraque: quibus doceatur Rex, velut ambidexter, suis in actionibus fortitudini prudentiam, & utrique exequendi operis celeritatem junxisse.

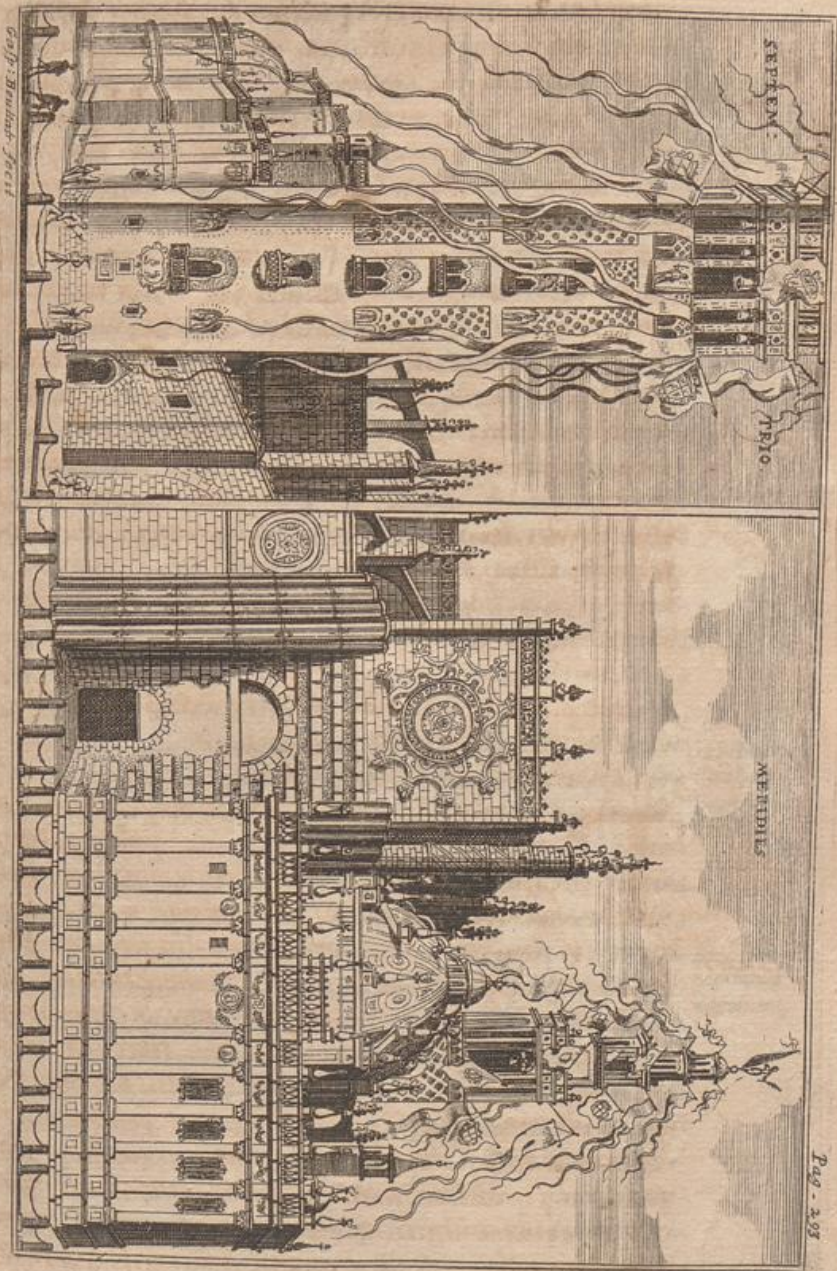
CAPUT XV.

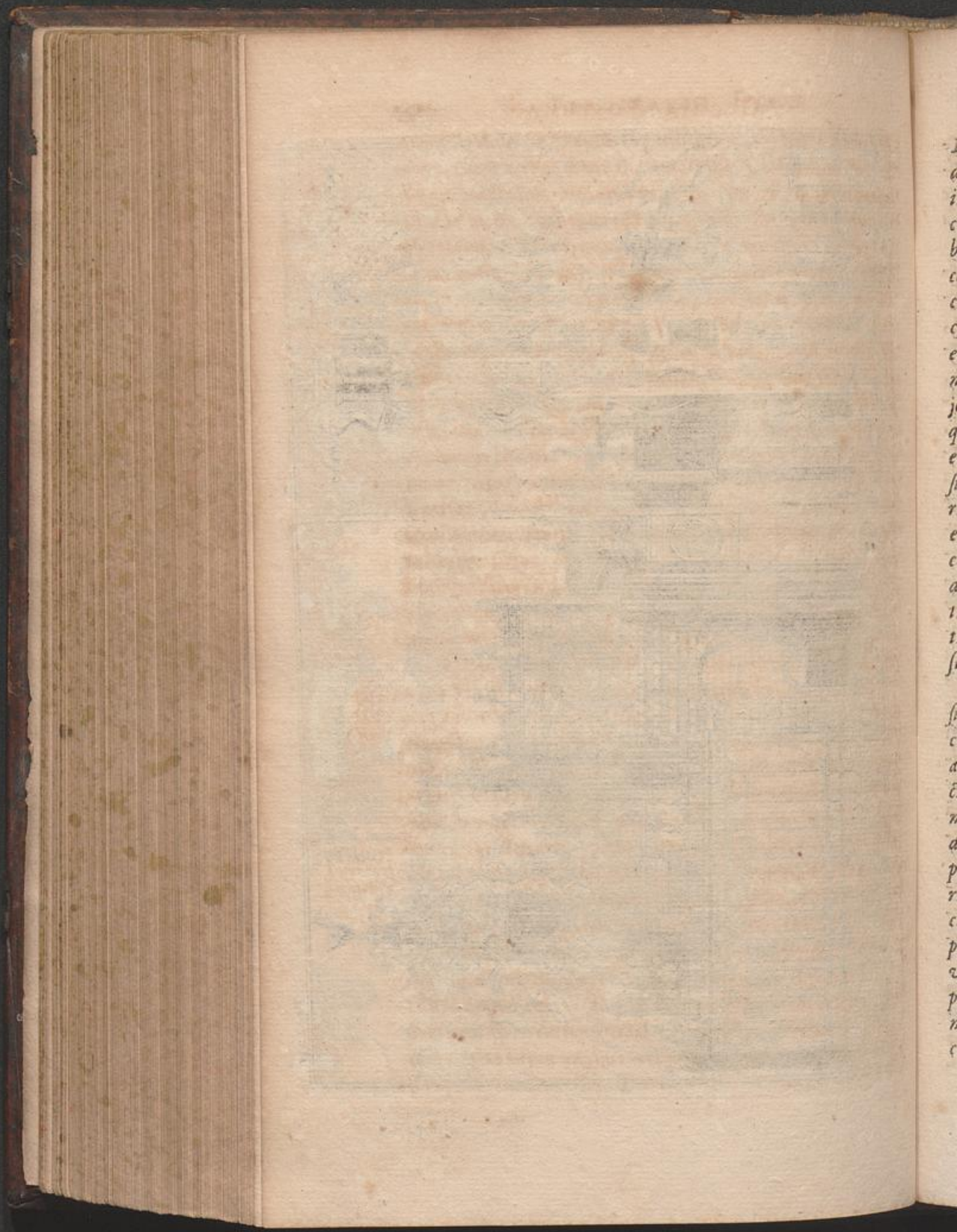
Apparatus festivus Sacelli Regii, Atrii,
& Sacriarii.

125
Delibato
strictim or-
natiu Sacel-
lorum late-
ralium.

PLaceat nunc mente sequi circumiturum lateralis amplissimi templi Sacella; in quibus adornandis, serica veste & supellectile argentea, sic laboravit patronorum custodumque zelus, ut non sit permissus evagari ad nova in iis opera fabricanda; ne scilicet unus alteri impedimento foret, ipsique principalioribus operibus, in tanta angustia temporis, subtraheretur numerus necessarius fabrorum. Vnum novum & omnibus commune fuit ac satis mirum, quod præterea singulis sacellis crates potuerunt simul omnes novo auro obduci; alterum aque gratum oculis spectaculum faciebant parietes, peristromatis sericeis vario colore varietate ingenio convestiti ubique. Sacellorum autem singulorum propria & particularia decora strictim percurrit liber

Feste

Festorum : sed ea, cum sint perpetua, & videri quotidie possint, nihil attinet prosequi cum eodem : nec enim intendimus describere minutim omnes augustissima Basilicæ partes. Ergo silentio præteritis viginti duobus lateralibus versus Austrum altaribus, intra non multo pauciora Sacella ; præterita etiam commemoratione insignium ædificiorum, ejusdem meridionalis lateris cornu extrinsecus circumcumentium, ad quæ ab ecclesia patent porte, opere tam eleganti elaboratæ, ut nihil eis debuerit potueritve ad ornatum addi ; ut sunt Ararium, vulgo Contaduria major ; Anticapitulum ; Capitulum, centum triginta quinque pedes circumferentia sua ovali complexum (quæ omnia eleganter describit liber Festorum). præteritis, inquam, istis omnibus, lectori æstimandum relinquo tantorum operum interiorum venustatem, ab exteriori forma, quam sic exhibeo in tabella, ut eidem ex parte adjunctum voluerim conspectum lateris Borealis ; quatenus post turrim videri potest hemicyclus dimidius capella Regiæ, & initium Atrii sive Clausuri, cui adheret latus Orientale ipsius turris, extimum ecclesiæ ad Euro-boream angulum angulo suo contrario attingentis.

126 Tali modo compendium faciens temporis, recta te ^{exhibetur} sisto ante ipsam capellam Regiam, quæ media navi pro ^{Sacellum} capite seu parte suprema crucis est. Etenim in hoc sacello, ^{Regum.} ad initium graduum versus altare ducentium, consistit Sancti Regis monumentum, cum altari ejusdem ; & in ara majori imago Deiparæ, quæ sibi à Regibus nomen vindicat. Hujus primarii Sacelli parietes, quamvis eos tanto ^{novo peri-} pere ars excoluerit opere architectonico & sculptorio va- ^{petasmate} rio, ut dubitatum diu fuerit, essetne futurum satis ex de- ^{vestitum.} core, si peristromatis, quantumcumque auro & serico pretiosis, convestirentur ; quia tamen nova festivitas novum videbatur apparatus exigere, placuit custodiæ illius præfectis Presbyteris, tam pilas quibus epistilium sustinetur, altas triginta pedes, latas quatuor, quam interceptum pilis spatium, contegere insigni unius formæ peripetas-

petasmate, ad hunc finem confecto ex panno rubro, partim Damasceno, partim holoriferico villoso, perpendiculariter atque alternis ducto à summo deorsum, castelliſque & Leonibus effigiato, quemadmodum in proxima tabula videre est.

à Custodia
ejus prae-
ſitis Presby-
teris:

127 Porro ne ignoraret ſpectator, quorum studio ſumptuque curata fuerit res tota, ſolum opus erat legere dedicatorium titulum, ſeſquipedalibus aurei fulgoris litteris, epiſtillii circumeuntis fundo inſcriptum, in hanc ſententiam: Caſtellæ & Legionis Divo Ferdinando Regi, nomine Tertio, pietate Primo, virtute bellica nullo ſecundo, Majorum gloriam, Maurorum copias, fama, potentia ſuperanti, juſtitia, dum vixit; corpore, poſt mortem, integerrimo; ſacri corporis in Regio ſacello Presbyteri Custodes, nuper inter Cælites accenſo, bene merenti Patrono; ex clientela munere, ex gratitudinis debito, hanc pompam geſtientes crexerunt. Ingredientibus autem utro-

que ſpecta-
cula latera-
lia:

que ex latere ſpectandus exhibebatur Rex Sanctus, ſub papillione ſuo; hinc quidem genibus flexis & junctis manibus orans, interim dum in aëre offertur ſibi ſpectanda civitas, & Angelus eo tendere jubens, quod inferius ſcripta verba ſic explicabant: Ecce Dominus miſit Angelum ſuum, & præparavit viam ante faciem meam. Malach. 3; inde vero dormiens intuensque Deparam, exhortantem ad opus tam glorioſum, cum hoc lemmate: Mitte illam de cælis Sanctis tuis, & à ſede Magnitudinis tuæ, ut mecum ſit & mecum labore Sap. 9. Ulterius vero, repræſentabantur Regis Caroli atque Regine Matris ad virum expreſſæ imagines genuflexæ, ſub Regio utrimque baldachino: ut qui perſonaliter adeſſe feſtivitati non poterant, eidem perpetuo aſiſterent in effigie ſua.

Ornatus
fontis Bap-
tiſmalis

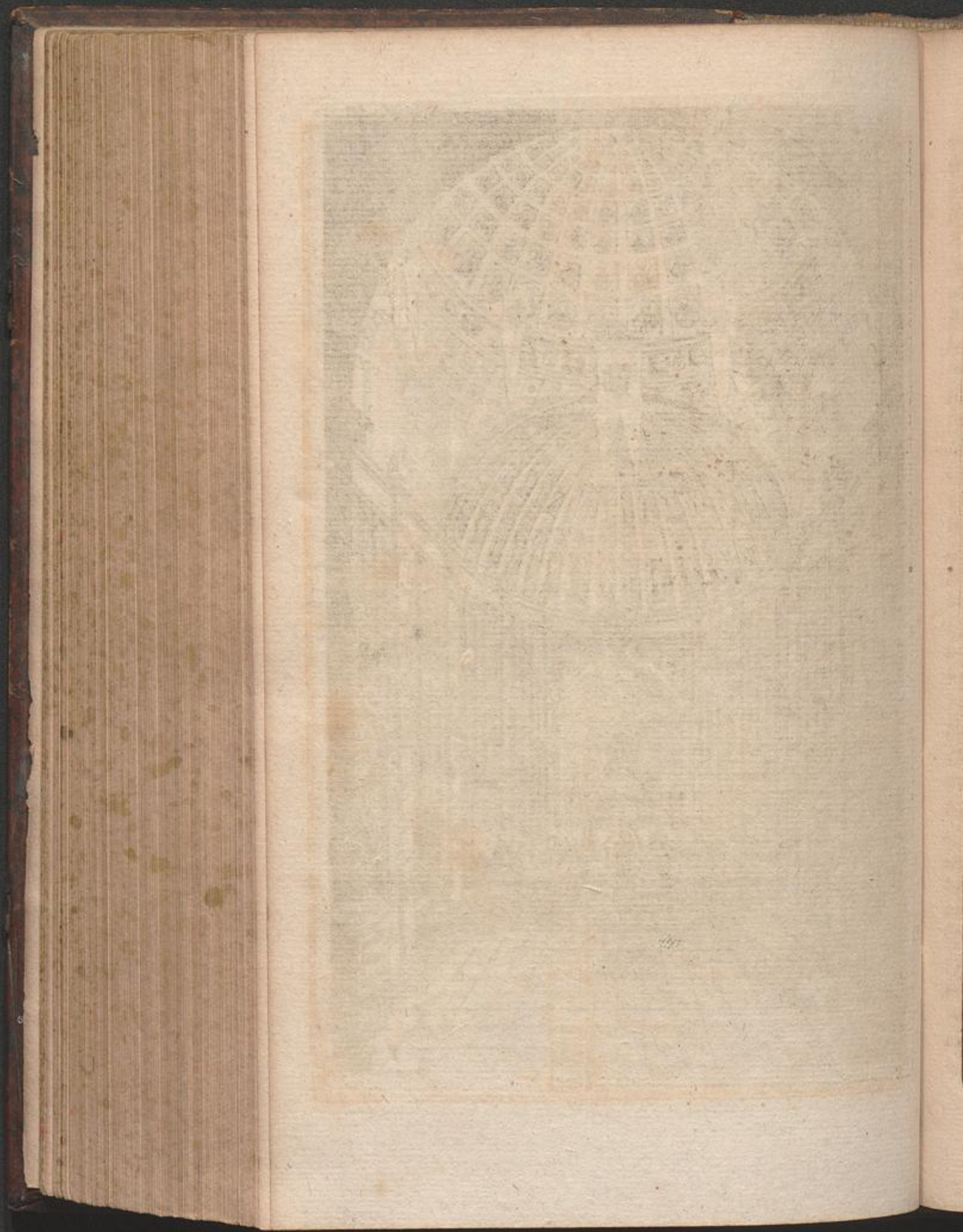
128 Hinc per navim eccleſiæ Borealem, ubi totidem quot ſupra ſacella ſimiliterque apparatus erant, progreſſus uſque ſacellum Baptiſterii, cujus labro ex jaſpide octogono

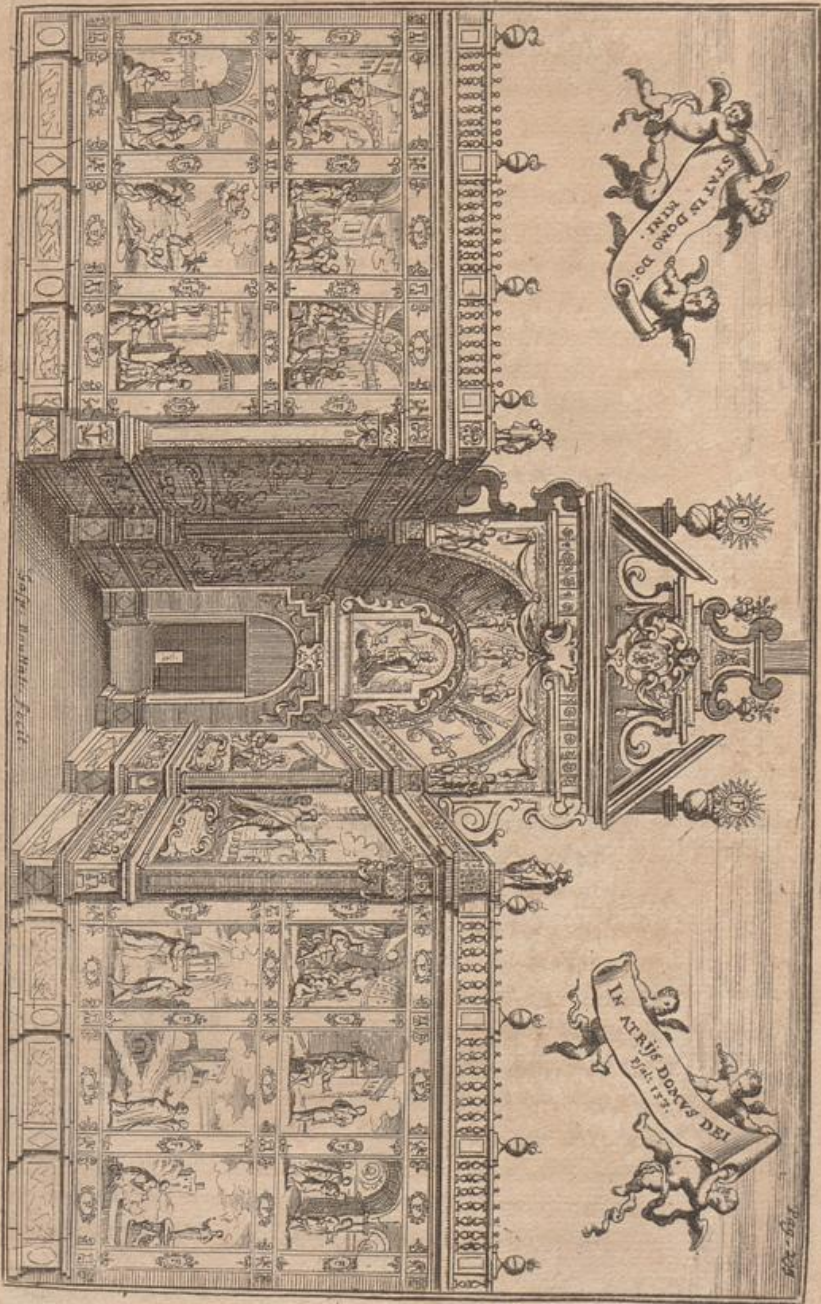
dar-
lica-
sque
bula

mp-
edi-
ris,
ien-
egi,
mul-
ias,
cor-
oris
nter
ien-
om-
utro-
sub
ma-
anda
erius
niste
ciem
Dei-
hoc
& à
n la-
Ca-
s ge-
ons-
abri-

idem
essus
gon
gr-

circumducta nova totidem laterum atque columnarum machina, desuper autem in modum pyramidis assurgens, tanta arborum florumque & fructuum omnigenorum distinguebatur varietate, ut forma quedam extemporalis Paradisi in ea exprimi videretur; præter argumentum quidem præsentis festi, sed non præter exigentiam loci, in quo recuperatur per sanctum lavacrum gratia amissa in Paradiso terrestri. Secundum hoc sacellum, per elegantissimam ex marmore portam, ingressus datur in sacrarium in eadem cum templi frontispicio linea lateraliter procurrens, sicut utrumque exhibet supraposita tabula. Ejus in-^{atque Sa-}teriori fabricam ac formam multis describit liber Fe-^{crarii,}storum; quo lectorem remittens, & quatuor utroque ex latere ipsius posita altaria pertransiens, sisto eum ante primarium ipsius Sanctissimi Sacramenti sacellum, sub elegantissimo tholo pedes omnino triginta tres latum, profundum viginti quatuor. Hujus latera veluti stipitatores hinc inde prætexebant bicipites Aquila, usque ad pedes sexaginta elevata cum suis basibus; plumas habentes argenteis varii operis scutulis iusta cum proportione contextas, capita coronis aureis insignia, ungues quoque & rostra inaurata.

129 Altare, præstructum altari ordinario S. Clementis, licet speciosissimo (in quo ipsum Sanctissimum, ad e-^{novo altari}groffes efferendum aut communicantibus distribuendum, ser-^{instructi,}vatur) quale in adjuncta imagine cernis, altum pedes centum, sic erat conformatum, ut media tabula locum teneat duorum utrimque arcuum porticus, ad modum perspective; quam inter solo tenus demissa nubes, hinc S. Clementem in sublimi confidentem habent, manumque ^{ubi repre-}monstrantem viam Hispalim versus, cujus mania ac tur-^{sentatur}res, post longa camporum spatia eminus videbantur repre-^{Sanctus Hi-}sentari; inde Ferdinandus, Fide Sacramenti sanctissi-^{spalim ten-}mi comitatus, per nubes easdem in terras defluerat, ^{dens,}velut iter Hispalim versus iniens, applaudentibus desuper sceptrumque ac coronam ferentibus de celo Angelis; cui

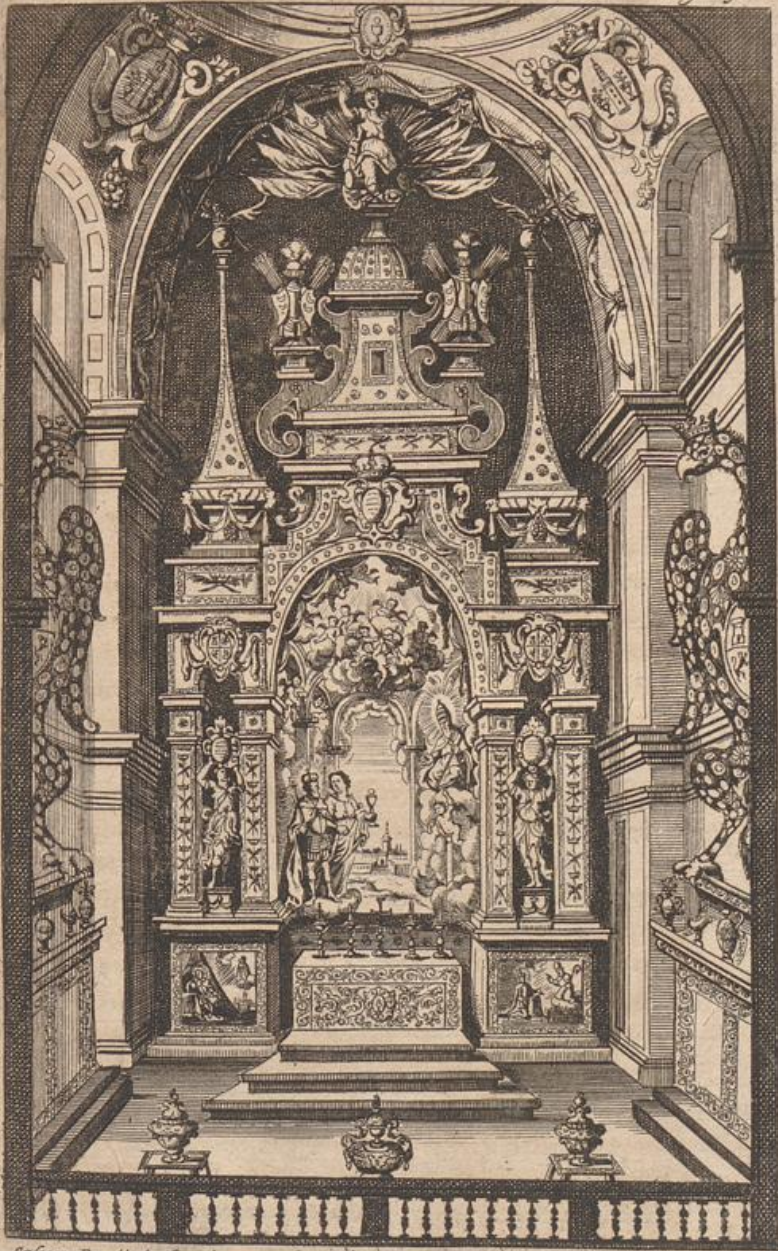
representationi subjectus limbus ex Apostolo Iacobo sic loquebatur : Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius , & ex operibus fides consummata est,

Deipara &
S. Clementis
promissis
fructus ,

Columnarum utrimque fundamentum ample patens, hinc dormientem sub papilione Regem habebat, apparente eadem Deipara, ac velut dicente id quod interpilari Angelus alie efferebat supra caput scriptum, ex libro Genesios, Terram in qua dormis tibi dabo & femini tuo; inde coram apparente S. Isidoro exhibebat genuflexum eundem Regem, & alius superstans interpilari Angelus, simili ex scuto faciebat huic illum dicere istud Psalmi xxxiv, Restitue animam meam à malignitate eorum, intelligendo Hispalensem civitatem, à Mahometica spurcitia expurgandam & Catholica fidei reddendam.

130 Desuper sub coronide prominebat, & late legebatur hic titulus: Clementis aspirantis auspicio, ob sanctam, acto de barbaris triumpho, reducem à cælo fidem, claris quæ infecerat Arabs primævæ gloriæ subselliis, almæ Hispalensi Sedi in potenti brachio redditam, cultus benemerenti, acerrimo Christi athletæ, Ferdinando tertio, Castellæ ac Legionis Regi sanctissimo, fortissimo, felicissimo, Patrono Baticæ, facer splendidus ordo Hispalensium, quem in augustissima Eucharistia sibi pro colendo fidei mysterio Deus-homo delegit, curam sumptus addixit. Opus porro totum desuper coronabat Victoria, ex armis vexillisque barbaricis confecto throno insidens, & supremum fornacis arcum suo pene capite contingens, cum hoc lemmate ex Epistola I Ioannis: Hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra.

131 Sacrarium hoc communiter obtinent prenobiles Confraternitates duæ, altera ad sanctissimi Sacramenti honorem promovendum, altera ad procurandum purgandis post obitum animabus auxilium instituta; unde partitur etiam

caeser Bonitati fecit. aqua forti.

etiam inter se habent lateralium, quæ dixi, sacellorum custo-
 diam. Hac tamen vice Sodalitas secunda, totam totius Sacra-
 rarii ornandi curam priori relinquens, velut ipsi ex titulo
 suo magis propriam; excolendum sibi sumpsit Atrium sive
 Claustrum: quod quia lateri ipsius Sacrarii inheret, Clau-
 strum Sacrarii appellant aliqui, sed magis ordinarie vocatur
 Claustrum Naranjorum, id est arborum mala aurea fe-
 rentium ab earumdem media in area constitutarum insigni
 annosaque proceritate; Maurorum opus, & nunc quidem
 longius multo quam latius, utpote secundum latitudinem
 Sacrarii tanta procurrrens longitudine, quantam habet bo-
 reale latus templi usque ad turrim, ad cuius (ut dixi) oc-
 cidentale latus pertingit. Videtur olim ipsa turris tenuisse
 medium lateris Orientalis locum; donec laxandis novi
 templi spatii dejectum est totum latus Meridionale, cum
 parte fortassis tertia laterum Orientem atque Occidentem
 spectantium. Ex quibus rursus sublata est pars reliqua
 Occidentalis, illi quod dixi sacrario locum factura struendo
 superest ergo ex veteri fabrica lateris Orientalis pars Borea-
 lis arcuum septem, & totum fere latus Boreale, quod cum
 integrum staret scribente Morgado arcuum fuerat quindecim,
 nunc uno alterove brevius invenitur, quidam tenus
 apertum in vestiarium aliosque usus adherentis sibi Sacrarii.

132 Hoc Atrium, quocumq; ex latere ingredi velles, ingre-
 diebaris per arcuatam insigniter operis triumphalis portam,
 cuius utrimque procurrentes ala, prætendebantur porticubus
 illis vetustis, quodque utrimque à media porta restabat
 spatium erat pro longitudinis sue ratione divisum pluribus
 paucioribusve pilis peribolum supremum sustinentibus,
 continuabaturque usque ad communem reflexionis angulum;
 sic ut unum latus intuens omniatè videre possis credere,
 modo velis concipere alterius atque alterius argumenti,
 unum tamen scopum spectantis, fuisse picturas figurasque,
 quibus portarum singularum machine decorabantur. Singula
 interpolaria (quæ debuissent impleri duplici serie circumcun-
 tantium picturarum, si tempus tam multis faciendis
 fuisset) historiatis multiplicis argumenti ta-

petiis pratexebantur : quemadmodum vides in proxima tabula,

Mons in
ejus centro
supra fon-
tem elegan-
ter erectus,

133 Eiusdem etiam quam dixi Sodalitatis Animarum alterum fuit inventum, supra prægranzdem fontem, qui centrum Atrii totius occupat ad omnes ecclesie usus opportunus, erigere ex truncis arborum caudicibus montem sublimem, ad cuius summitatem ducere videbatur semita, spiritaliter per clivum illius ascendens; summa initio ab eiusdem operis porta, cui insidebat venustissima vernantis speciei Nympha, Naturam exprimens; Et quem tenebat recens natum Sanctum tradens alteri splendidissima matrona, Gratiam divinam representanti, ad summum scilicet virtutum culmen per omnes etatum gradus provehendum. Succedebant enim, quæ ex ordine illum susciperent, primum Virtutes Theologicae tres, tum Morales quatuor, insigni vestium & symbolorum cuique propriorum ornatu conspicuae; donec tandem perveniebatur ad fastigium montis, ubi inter nubes erectus super quatuor columnas thronus supremam Dei Majestatem, Angelorum choris cinctam, sustinebat, atque ante eam genuflexum Sanctum, eo in habitu, quem prædicta Virtutes texuisse videbantur ex colore cuique proprio.

Et porte
sibi invicem
in qua-
drum oppo-
sita;

134 Hac machina præterita, veniebatur ad portam in templum ducentem: cui præstructum arcum placet tantisper explicare, ut inde de tribus aliis ceterorum laterum portis similibus conjectura formetur. Supra ipsam ergo portam templi, stabat, subvectus Angelicis humeris inter nubes, Sanctus, altera gladium, altera crucem ferens, cum hoc lemmate: Domuit orbem & ferro & ligno. Ab hoc principio, desuper sese explicans atque paulatim latior arcus trifariam dividebatur, pendente ex ipsa ejus clavi columba, Spiritu scilicet sancto, Doni septemplex auctore: quæ quidem Dona representabantur figuris muliebribus septem, in ipsius curvatura fundo spatioso depictis. Vtrimque sub epistilio explicata latera totius operis, bifariam dividebantur in singula; intraque columnas vel pilas angulares, picturis quatuor ornabantur; quarum in dextro latere extrema

Beren-

Berengariam faciebat, regio insidentem throno, detractam capiti suo coronam imponere filio, ad genua flexo, cum lem- mate subjecto: Videte Regem Salomonem in diade- mate, quo coronavit eum mater sua. Interior pictura habebat Sanctum Regem, cum suo exercitu explicato per campum, Angelumque velut obumbrantem omnia, quibus subscriptum erat, Immittet Angelus Domini in circui- tu timentium eum.

135 A sinistris interior parteque ipsi vicinior tabula, ejusque ex latere utro- que pictura. ostendebat gentem Mauricam, muliebri schemate ad genua Sancti in throno sedentis, accipientemque de manibus ejus librum Christiane legis, ad quod declarandum subdeba- tur: Ego autem constitutus sum Rex ab eo, præ- dicans præceptum ejus. Ultimo denique exprimebatur idem Sanctus, Maurorum Hispalensem basilicam Deo at- que Deipara consecrari faciens; qua propter etiam sub- scribebatur: Ecce plus quam Salomon hic. Singulis autem picturis suppositi Hispana lingua rythmi, singulas sententias explicabant diffusim: & quod subtus erat spatii, inter columnarum bases, occupabant quatuor paria vir- guncularum insignium, per adjuncta sibi symbola lem- mataque Beatitudines octo Evangelicas representare à pictore jussit. Quin etiam ipsarum basium lateribus singulis em- blemata varia inscribebantur, quæ minutim possunt digesta videri in libro Festorum. Ibidem legere etiam poteris, qui- bus in locis transiture pompe processionali erecti fuerint arcus triumphales, quoque argumento; quæ & quam sump- tuosa per plateas altaria; quot choreis festivis exercendis theatra; quanta opulentia expositorum ubique peristromatum & picturarum. Opus enim est ut librum ipsum festorum ad- eas quando hæc nostra summaria capitum præcipuorum deli- batio, modum jam excessit historici commentarii: cui pro- positum antiqua potius revocare in lucem, quam recentioris memorie acta exornare scribendo.

Alibi legen- da varia per urbem the- atra & ar- cus.